

NORGES HØYESTERETT

Den 18. februar 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Bergsjø, Arntzen og Steinsvik i

HR-2020-393-U, (sak nr. 20-000328SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

B

(advokat Jørgen Klaveness)

mot

Staten v/kemneren i X

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder adgang til å ta utleggstrekk i den ene ektefellens andel av fosterhjemsgodtgjørelse, jf. dekningsloven § 2-7.
- (2) A og B er gift og mottar fosterhjemsgodtgjørelse fra omsorgsforetaket Stendi AS. På grunn av Bs skattegjeld besluttet Kemneren i X å fastsette utleggstrekk i hans andel av fosterhjemsgodtgjørelsen.
- (3) Ekteparet klaget over størrelsen på utleggstrekket, men kemneren opprettholdt avgjørelsen. Saken ble sendt tingretten for videre behandling.
- (4) Fredrikstad tingrett avsa 12. august 2019 kjennelse med slik slutning:
«Klagen fra B og A tas ikke til følge.»
- (5) B og A anket til lagmannsretten. De anførte blant annet at det ved utleggstrekket ikke var satt av nok midler på hennes hånd til at hun kunne oppfylle sin underholdsplikt og samtidig betjene egen gjeld, og at utleggstrekket derfor måtte reduseres.
- (6) Borgarting lagmannsrett avsa 12. november 2019 kjennelse med slik slutning:
  - «1. **Utleggstrekket overfor B fastsettes til 18 471 – attentusenfirehundreogsyttien – kroner pr. måned.**
  2. **Staten v/kemneren i X betaler til A og B 19 400 – nittentusenfirehundre – kroner senest innen to uker etter forkynnelsen av denne kjennelsen.»**

- (7) Det fremgår av kjennelsen at ekteparet ikke fikk medhold i sine anførsler om at utleggstrekket måtte reduseres fordi det ellers ville føre til at A ville misligholde sin gjeld. Utleggstrekket ble imidlertid redusert fordi skattetrekk på Bs andel av godtgjørelsen var uteglemt.
- (8) *A og B* har anket videre til Høyesterett. De fastholder at utleggstrekket ikke kan opprettholdes når dette vil lede til at A havner i mislighold overfor egne kreditorer, og anfører at lagmannsretten har tolket reglene om utleggstrekk og underholdsplikt feil når den har kommet til at et slikt utleggstrekk kan fastsettes. Videre anføres det at lagmannsretten uriktig har anvendt et skille mellom gjeld som er pådratt i den ene ektefellens egeninteresse og gjeld som ikke er det.
- (9) A og B har nedlagt slik påstand:
- «1. **Klagen fra B og A tas til følge.**
  2. **B og A tilkjennes sakens omkostninger.»**
- (10) *Staten v/Kemneren i X* har tatt til motmæle og bestrider at lagmannsretten har tolket loven uriktig. Det anføres at det er sikker rett at ektefellens inntekt skal inngå i beregningsgrunnlaget for skyldnerens utleggstrekk. Underholdsplikten er et moment ved tolkningen av bestemmelsen om utleggstrekk i dekningsloven § 2-7. Den konkrete rimelighetsvurderingen som lagmannsretten har foretatt, kan ikke prøves.
- (11) *Staten v/Kemneren i X* har nedlagt slik påstand:
- «1. **Prinsipalt – anken avvises.**
  2. **Subsidiært – anken nektes fremmet.**
  3. **Atter subsidiært – dersom saken fremmes – anken forkastes.**
  4. **For alle tilfeller – partene dekker sine egne sakskostnader.»**
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken er en videre anke over kjennelse, og at ankeutvalgets prøvningskompetanse da er begrenset etter tvisteloven § 30-6. Anken gjelder den generelle tolkningen av bestemmelsene om utleggstrekk i dekningsloven § 2-7 sett i sammenheng med reglene om ektefellers underholdsplikt etter ekteskapsloven § 38. Dette ligger innenfor det ankeutvalget kan prøve. Som del av den generelle lovtolkningen kan ankeutvalget også ta stilling til de rettslige rammene for det rimelighetskjønnet som dekningsloven § 2-7 gir anvisning på.
- (13) Siden anken retter seg mot lagmannsrettens generelle lovtolkning, er det ikke grunnlag for å avvise anken, slik *staten v/Kemneren i X* prinsipalt har påstått.
- (14) Adgangen til å ta utleggstrekk ved innkreving av skattekrav er regulert i skattebetalingsloven § 14-4. Etter § 14-4 andre ledd bokstav a kan det tas utleggstrekk i «lønn etter dekningsloven § 2-7».
- (15) Henvisningen til dekningsloven § 2-7 er avgjørende både for hvilke typer ytelser det kan tas utleggstrekk i, og for hvor langt det er adgang til å gripe inn i skyldnerens økonomi, jf. Ot.prp. nr. 83 (2004–2005) side 191.

(16) Dekningsloven § 2-7 første ledd lyder slik:

«§ 2-7. Utlegg i lønnskrav m v.

Utlegg kan tas i skyldnerens krav på forfalt eller uforfalt lønn etter fradrag av forskuddstrekk i den utstrekning lønnen overstiger det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand. Ved vurderingen legges til grunn det som er tilbake av nettolønnen etter allerede besluttede trekk med bedre prioritet. Kongen kan i forskrift fastsette satser for beregningen av det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand.»

- (17) Som det fremgår, kan det bare tas utlegg i skyldnerens netto lønn så langt denne overstiger det som «med rimelighet» trengs til underhold av skyldneren selv og hans husstand.
- (18) I forskrift om livsoppholdssatser ved utleggstrekk og gjeldsordning (FOR-2014-06-13-724) er det fastsatt satser for underhold som skal sikre et felles grunnlag for skjønnsutøvelsen. Satsene i forskriften vil være utgangspunktet for vurderingen, men det må i hvert enkelt tilfelle vurderes om det foreligger forhold som taler for å fravike satsene, jf. forskriften § 2 og Prop. 155 L (2012–2013) side 82.
- (19) Det er lagt til grunn i rettspraksis at det ved vurderingen av hvor stor del av skyldnerens lønn som må holdes utleggsfri etter dekningsloven § 2-7, er anledning til å ta i betraktning husstandens samlede inntekt, jf. Rt-1991-1392 og Rt-2003-1056. Ved utleggstrekk til innkreving av skattekrav følger dette også direkte av skattebetalingsforskriften § 14-4-3 andre ledd, som fastsetter at det kan «tas hensyn til inntekt som [skyldnerens] ektefelle har». Adgangen til å ta hensyn til husstandens samlede inntekt er blant annet et utslag av ektefellens gjensidige underholdsplikt etter ekteskapsloven § 38.
- (20) Tolkningsspørsmålet som er reist i saken er i hvilken utstrekning det ved vurderingen av ektefellens inntekt – som del av husstandens samlede inntekt – skal tas hensyn til ektefellens utgifter til å betjene egen gjeld. Dette beror overordnet på rekkevidden av underholdsplikten i ekteskapsloven § 38, og forholdet mellom denne bestemmelsen og adgangen til å ta utleggstrekk i den andre ektefellens lønn etter dekningsloven § 2-7.
- (21) For så vidt gjelder *skyldnerens gjeld* er utgangspunktet at det må foretas en konkret vurdering av om utgifter til gjeldsbetjening kan anses for å være dekning av nødvendige underholdsutgifter. For gjeld som ikke er knyttet til nødvendig livsopphold, er det klare utgangspunktet at skyldneren ikke kan kreve avsatt midler til fortrenghet for utleggssøkende fordringshaver. Den utleggssøkende fordringshaveren har forrang, og ved flere utleggstrekk gir dekningsloven § 2-8 nærmere regler om prioritet.
- (22) Skyldnerens fordringshaver har imidlertid ikke forrang foran *ektefellens* kreditorer. Ekteskapslovens klare hovedregel er at en ektefelle ikke kan stifte gjeld med virkning for den andre ektefellen uten særskilt hjemmel, jf. ekteskapsloven § 40. Ektefellen vil likevel indirekte kunne bli berørt gjennom at vedkommende må dekke en større del av de felles underholdsutgiftene, men da innenfor rammene av den gjensidige underholdsplikten i § 38.
- (23) Disse grunnleggende forskjellene innebærer at vurderingen av skyldnerens gjeld og ektefellens gjeld ikke nødvendigvis blir den samme ved rimelighetsvurderingen etter dekningsloven § 2-7.

- (24) Avgjørelsen i Rt-2014-672 gjaldt betydningen av ektefellens inntekt ved vurderingen etter gjeldsordningsloven § 4-3. I avsnitt 43 og 44 uttales det at kriteriet for hvilken del av inntekten skyldneren kan beholde ved gjeldsordning og etter dekningsloven § 2-7 er «ganske likt formulert», og at praksis etter § 2-7 dermed må få «stor betydning» ved tolkningen av gjeldsordningsloven. Høyesterett kom i den saken til at lagmannsrettens kjennelse måtte oppheves på et grunnlag som ikke er relevant i saken her, men førstvoterende uttalte følgende om kriteriet i gjeldsordningsloven § 4-3, jf. avsnitt 50 flg.:

«Etter bestemmelsens ordlyd skal skyldneren beholde ‘så meget av sin inntekt at det dekker det som med rimelighet trengs ...’. Slik bestemmelsen er formulert, åpner den for et bredt skjønn som må gjøres ut fra de konkrete omstendigheter i saken. [...]

Tingrettens og lagmannsrettens premisser må forstås dithen at ektefellens inntekt ikke kan få betydning så lenge denne ligger innenfor et ‘normalnivå’. Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å oppstille en slik begrensning i skjønnsutøvelsen. Det ble imidlertid opplyst i skranken at SI ikke krever at ektefellens inntekt skal tas i betraktning når denne ikke overstiger 50 % av skyldnerens inntekt. Jeg har forståelse for at alminnelige rimelighetsbetraktninger isolert sett kan tale for at det opereres med en slik terskel for når ektefellens inntekt aktualiserer en vurdering av hvor stor andel av husstandsutgiftene skyldneren må bære. Men dette kan ikke oppstilles som et rettslig utgangspunkt.

SI har på den annen side anført at det må kunne utledes som et rettslig utgangspunkt at det må foretas en forholdsmessig fordeling av fellesutgiftene ut fra ektefellenes inntekter. Jeg kan heller ikke se at det er grunnlag for en slik regel. Et slikt utgangspunkt vil lett framstå som uttrykk for en normalsituasjon som det kreves særskilt begrunnelse for å fravike, noe det ikke er grunnlag for verken i loven, forarbeidene eller rettspraksis.

I mangel av andre holdepunkter legger jeg til grunn at loven legger opp til en ordning hvor en rekke momenter kan komme inn i vurderingen.»

- (25) Etter ankeutvalgets syn må dette gjelde tilsvarende ved vurderingen etter dekningsloven § 2-7. Når betydningen av ektefellens inntekt skal vurderes, må det altså foretas en bred rimelighetsvurdering ut fra de konkrete omstendighetene i saken, der en rekke momenter kan komme inn i vurderingen.
- (26) Ektefellens gjeld må inngå i vurderingen, og karakteren av gjelden på ektefellens hånd vil være ett relevant moment. Betjening av gjeld som må anses for å være dekning av husstandens nødvendige underholdsutgifter, må normalt komme til fradrag ved fastsettelsen av ektefellens bidrag til det samlede inntektsgrunnlaget. Det samme må som utgangspunkt gjelde for gjeld som dekker andre nødvendige behov hos ektefellen. For annen gjeld må det foretas en konkret rimelighetsvurdering hvor det blant annet legges vekt på mulige konsekvenser av at ektefellen vil komme i mislighold overfor egne kreditorer. Etter omstendighetene kan det også være relevant om det ut fra forholdene i saken er rimelig at skyldnerens kreditorer indirekte gjennom ektefellens underholdsplikt helt eller delvis skal gis forrang foran ektefellens egne kreditorer.
- (27) Lagmannsretten har ved vurderingen av betydningen av ektefellens inntekt og gjeld uttalt følgende:

«Lagmannsretten har etter en konkret vurdering kommet til at As betjening av særgjelden i relasjon til dekningsloven § 2-7 ikke kan anses som en utgift som med rimelighet trengs til underhold av ‘skyldnerens husstand’. Gjelden er pådratt under samlivet, og det er ikke ført bevis for eller gjort gjeldende at gjelden har gått til dekning av As spesielle behov. Hun måtte ha vært klar over at det som i realiteten var Bs inntekt (50 % av fosterhjemsgodtgjørelsen) var nødvendig for å betjene ‘særgjelden’ da hun tok den

opp. I en slik situasjon fremstår det som urimelig om hun nå skulle kunne trekke den fra ut fra rimelighetsvurderingen i dekningsloven § 2-7 første ledd.»

- (28) Lagmannsrettens konkrete rettsanvendelse faller utenfor det ankeutvalget kan prøve ved videre anke over kjennelse. I dette tilfellet viser imidlertid den konkrete rettsanvendelsen at lagmannsretten har tatt et for snevert rettslig utgangspunkt for rimelighetsvurderingen, ved langt på vei å avgrense vurderingen av ektefellens gjeld til et spørsmål om gjelden kan anses som en utgift som med rimelighet trengs til underhold av husstanden, eller må anses medgått til dekning av spesielle behov.
- (29) Lagmannsretten har ved den konkrete rimelighetsvurderingen heller ikke vurdert hvilken betydning det eventuelt har at utleggstrekket i dette tilfellet omfatter hele skyldnerens lønn. I lys av uttalelsene i Innst. O. nr. 45 (1974–1975) side 4 om at adgangen til utleggstrekk i lønn «innebærer en innskrenking i det vern lønnstakere har hatt for sine krav på lønn» og at hjemmelen derfor «bør brukes med varsomhet», burde lagmannsretten – som del av rimelighetsvurderingen – også ha vurdert størrelsen på utleggstrekket i et slikt perspektiv.
- (30) Ankeutvalget finner for øvrig grunn til å bemerke at dekningsloven § 2-7 hviler på en grunnleggende forutsetning om at det er skyldneren selv som er materielt berettiget til de aktuelle kravene på lønn mv. som det tas utlegg i. Dette følger også av hovedregelen i dekningsloven § 2-2. I den utstrekning fosterhjemsgodtgjørelse inneholder elementer av utgiftsdekning som skal komme fosterbarnet til gode, kan det reises spørsmål ved om det kan tas utlegg i denne delen av godtgjørelsen med hjemmel i dekningsloven § 2-7 første ledd første punktum, sml. Ot.prp. nr. 26 (1998–99) side 251. Også dette må lagmannsretten vurdere ved sin fornyede behandling av saken.
- (31) Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves.
- (32) Anken har ført frem og de ankende parter har i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første jf. andre ledd krav på dekning av sakskostnader for Høyesterett. Sakskostnader tilkjennes skjønnsmessig med 8 000 kroner inklusive merverdiavgift. I tillegg kommer rettsgebyr med 6 900 kroner. Sakskostnadsavgjørelsen for de tidligere instanser utsettes til lagmannsrettens fortsatte behandling av saken, jf. tvisteloven § 20-8 tredje ledd.
- (33) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Kemneren i X til A og B i fellesskap 14 900 – fjortetusennihundre – kroner innen 2 – to - uker fra forkynnelsen av kjennelsen.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)